

PROVET I ORTODOX RELIGION 22.3.2013 BESKRIVNING AV GODA SVAR

De beskrivningar av svarens innehåll som ges här är inte bindande för studentexamensnämndens bedömning. Censorerna beslutar om de kriterier som används i den slutgiltiga bedömningen.

Provet i ortodox religion är till sin art ett mognadsprov med syfte att mäta hur bra examinandena behärskar religionsämnets centrala innehåll och hur målen för ämnet uppfyllts. Väsentligt är att känna till den egna religionen, dvs. den ortodoxa kristna traditionen, samt dess förhållande till övriga kristna traditioner och övriga religioner och åskådningar även ur det finländska samhällets synvinkel. Väsentligt är också att förstå religionen som en av de underströmmar som påverkar den mänskliga kulturen. Provets syfte är att mäta examinandens religiösa och åskådningsmässiga allmänbildning mot bakgrund av de mål och innehåll som gymnasieämnet ortodox religion omfattar.

Uppgift 1

Beskrivning av det väsentliga innehållet (händelserna) i de två skapelseberättelser som återfinns i inledningskapitlen till Bibeln. Jämförelse av dem. Källor: Prästskriften och Jahvisten. Människans skapelse. Skapelsetrons betydelse. Berättelsernas karaktär av sägen och deras förhållande till den österländska berättartraditionen. Berättelsernas förhållande till utvecklingsläran. Beskrivningen och/eller betydelsen av paradiset.

Uppgift 2

En kort beskrivning av de samhällseliga reformer som Peter den store genomförde. Deras inverkan på kyrkans ställning och verksamhet. Kyrkans förvandling till ett statligt ämbetsverk. Upphävandet av patriarkämbetet och införandet av den synodala organiseringen. Västerländska influenser i ikonkonsten, kyrkomusiken och i utövandet av teologin. Verkningarna ända fram till nutiden.

Uppgift 3

Den allmänliga katolska ortodoxa kyrkans dogmer, kanoner och övriga kyrkliga stadgar som fundament. Kyrkan kan själv ordna sina interna angelägenheter i överensstämmelse med landets lagar och förhållanden under förutsättning att man inte avviker ifrån den kanoniska traditionen. Bevarandet av förbindelsen till det ekumeniska patriarkatet. Patriarken stadfäster valet av ärkebiskop. Omnämmandet av patriarkens namn i gudstjänsterna. Myrraljan från patriarkatet. Komplettering av biskopsmötet med biskopar från patriarkatets övriga områden. Biskoparnas möjlighet att i rättsfall åberopa patriarkatet.

Uppgift 4

- a) tradition: arv, bör bevaras, bör föras vidare, helhetstradition och partiella traditioner
- b) dogma: kyrkans lära eller trons innehåll som en läromässigt formulerad helhet
- c) dogm: lärosats, som uttrycker en del ur den helhet som bildas av alla lärosatser
- d) kanon: kyrklig förordning (de apostoliska kanonerna, de heliga fädernas kanoner, de allmänna kyrkomötenas kanoner), också en form av kyrklig diktning
- e) Theotokos: grekisk term, Gudsföderska, en term godkänd av synoden i Efesos 431
- f) Messias: hebreiska, smord. Från ceremonielet vid Israels kungars och prästers tillträde av sina ämbeten. Jesus som Messias, Frälsaren, enligt kristendomens lära

Uppgift 5

Diakonens, prästens och biskopens ämbetsuppdrag. Apostoliska successionen. Handpåläggningen (cheirotomia). Karakterisering av de olika uppgifterna. Distinktionen mellan hederstitlar och graderna i själva prästämbetet (t.ex. patriark, metropolit, ärkebiskop alla biskopar).

Uppgift 6

De förberedande söndagarnas benämningar och teman: Sackaios söndag (längtan), Tullindrivarens (publikanens) och fariséns söndag (två olika slag av bedjare), Den förlorade sonens söndag (återkomst, faderns kärlek), Domsöndagen (kristendomens slutmål), Förlåtelsens söndag (Adams förvisning från lycksalighetens paradiset, att försonas).

Uppgift 7

Svaret kan byggas upp på många sätt, och de anförda exemplen kan vara hämtade från såväl kyrkan som den alternativa religiositeten.

Som exempel lämpar sig bland andra följande nyare utvecklingslinjer:

- stilla reträtter
- kristen mystik
- intresse för den ortodoxa kyrkan
- yoga
- buddistisk meditation
- nyhedendom (t.ex. wicca) och dess förhållande till naturen.

Även traditionellt gudstjänst- och böneliv lämpar sig som exempel vid sidan av de nyare strömningarna. Det väsentliga är att de anförda exemplen på ett naturligt sätt anknyter till nerväxling och måttfullhet. Även en religiöst motiverad kritik (t.ex. befrielsesteologin) av det senkapitalistiska konsumtionssamhällets värderingar går att behandla inom ramen för svaret.

Uppgift 8

Man kan anse att framför allt de s.k. fem grundpelarna hör till islams grunddogmer (grundpelarna är: trosbekännelsen, den dagliga bönen, fastan under ramadan, allmoseskatten, valfärden till Mekka och Medina). I svaret kan examinanden också behandla andra grundföreställningar inom islam, såsom Guds enhet, Mohammeds ställning som profet och Koranen som en uppenbarad bok. I svaret kan examinanden också fästa uppmärksamhet vid skillnaderna mellan riktningarna sunni och shia eller göra jämförelser mellan islam och till exempel judendom och kristendom, även om uppgiften i och för sig inte förutsätter detta.

Uppgift +9

a)

Beskrivning av skeden i missionsarbetet. Efter krigen befann sig vår ortodoxa kyrka i stora svårigheter och förmådde knappt överleva på de nya bosättningsområdena mitt ibland en stor luthersk majoritet. När kyrkans ställning stabiliserades, började man på 1950-talet vända blicken bort från det egna landet och mot framför allt Afrika, där man visste att det fanns ortodoxa. Från Uganda hade begäran om hjälp kommit och på 1960-talet var ugandiska präster på besök i vårt land. Av detta följde en stor entusiasm för missionen bland de ortodoxa. Evenemang anordnades och pengar samlades in för byggande av skolor och kyrkor. Man undersökte också möjligheterna att inleda missionsarbete ute på fältet, men i Uganda härskade Idi Amin och det dåtida politiska läget omöjliggjorde den planerade avfärden till Uganda. Kenya valdes som missionsland, och dit avreste de två första missionärerna år 1977. Missionsstationen. Prästseminariet i Nairobi. Samarbetet med Alexandrias patriarkat. Grundandet av Ortodoksinen Lähetys ry ("Ortodoxa missionen rf") 1977. Grundandet av OrtAid eller ortodoxa kyrkans utlandshjälp 2006.

Nutida verksamhet (exempel): understöd till skolor med förhoppning om att understödjaren förbinder sig att betala skolavgifterna ända till skolgångens slut. Studerande och lärare i teologi stöds. Datautrustning och skriftligt material anskaffas. Hiv/aids-arbete utförs kontinuerligt i form av upplysnings- och biståndsarbete. (På gräsrots- och församlingsnivå garanterar mödrasammanslutningar och utbildning av prästfruar en ökad kunskap inom kyrkorna, en praktisk vård av församlingarna och kyrkorna samt spridning av information som behövs för hiv/aids-arbetet i synnerhet till kvinnor och flickor.) (6 p.)

b)

Resonemang kring både de olikartade och de likartade målsättningarna i missions- och utvecklingsarbetet. Utgångspunkten för missionsarbetet i kyrkans mission, i Kristi missionsbefallning. Gemensamt är förbättringen av livskvaliteten, levnadsstandarderna, utbildningsförhållanden osv. (3 p.)

Uppgift +10

Jerusalem är en helig stad inom judendomen, kristendomen och islam. Uppfattningen om stadens helighet varierar i de olika religionerna och motiveras av dem på olika sätt. Inom respektive religion finns även olika tolkningstraditioner. Svaret kan därför byggas upp på många sätt. De centrala beståndsdelarna är följande:

- Inom judendomen är Jerusalem Davids stad, för han sägs ha intagit Jerusalem och gjort den till sin huvudstad. I den judiska traditionen har staden ett synnerligen betydande symbolvärde, för kung Salomo uppförde där Herrens tempel. Templet har därefter förstörts, byggts upp på nytt och åter förstörts av romarna under det judiska kriget år 70 e.Kr. Den s.k. klagomur som återstår av templet är en central vallfärdsplats för judarna, och vissa judiska organisationer verkar för att ett s.k. tredje tempel byggs på platsen. Den bestående betydelse som staden har framgår av den judiska hälsning som levt kvar under hela diasporan: "Nästa år i Jerusalem."
- Inom kristendomen grundar sig Jerusalems särställning förutom på den judiska traditionen även på omständigheten att Jesus från Nasaret korsfästes i Jerusalem och att också största delen av de centrala händelserna under kristendomens första tid utspelade sig i staden. Johannes uppenbarelse innehåller en vision om det nya Jerusalem, som vid tidernas slut sänker sig ner från himlen, från Gud. Av dessa skäl har Jerusalem haft en bestående betydelse för den kristna symbolvärlden, något som återspeglas bland annat i korsfarartidens strävan att erövra staden eller i de vallfärder som också nuförtiden görs till Jerusalem. Under historiens olika skeden har vid sidan av Jerusalem även andra städer trätt fram jämsides med Jerusalem (t.ex. Rom, Konstantinopel, Santiago de Compostela), men ingen av dessa är ur alla kristnas synvinkel lika helig och central som Jerusalem.
- Inom islam anses Jerusalem ofta utgöra den tredje heliga staden vid sidan av de städer, Mekka och Medina, som anknyter till Mohammeds liv. Profetens levnadsöden förklarar Jerusalems viktiga ställning: i Koranen nämns en nattlig himmelfärd, som enligt traditionen tolkats som Mohammeds resa från Mekka till Jerusalem och därifrån till himlen. Klippmoskén, belägen i Jerusalem, har därför en betydande ställning i den islamska traditionen. De politiska spänningar som förknippas med Jerusalem ökas av det faktum, att Klippmoskén är belägen på ungefär samma plats där judarnas tempel stod i tiden.

Utöver de ovan nämnda infallsvinklarna kan svaret också mera allmänt behandla idén om den heliga staden liksom de politiska problem som anknyter till Jerusalem och som ingår i den bredare konflikten mellan israeler och palestinier.